

ZUZANA KULTÁNOVÁ

AUGUSTIN
ZIMMERMANN

≡ KNIHA ZLIN

WALT

ZUZANA KULTÁNOVÁ

AUGUSTIN
ZIMMERMANN

Copyright © Zuzana Kultánová, 2016
Fotografie © Terezie Foldynová, 2016

ISBN 978-80-7473-465-6 (PDF)

ROMANOV

I.

Je neděle po obědě a Augustin Zimmermann se zvedá k odchodu. Rachotí ošoupanou židlí a jeho žena se ptá, kam to zase jde a kde vzal peníze na chlast. Zimmermann, vysoký muž s pronikavě modrýma očima, ji odbyde chrchlými sprostými slovy. „Co se do mě pořád sereš!“ S cvaknutím kliky se obrací do nedělního odpoledne a mumlá cosi o *staré ludře*.

Stará ludra doprovází jeho postavu povzdechem. Škoda slov, která by jím protekla jako voda skrz vykuhanou rybí hlavu. Skládá žilnaté ruce do klína, pak se v ní cosi vzepře a hází po dveřích hliněný hrnek. Ten se protivně nahlas rozbije na několik kusů. Pár minut je ticho. Žena hledí chvíli do prostoru, poté se zvedne, sbírá střepy, ty chrastí a rozbíhají se po podlaze jako rtuť. Byl to poslední slušný hrnek, který měli. Vyhazuje zbytky hrnku před dům, ať se o ně klidně někdo zabije.

Její muž, Augustin Zimmermann, si vykračuje po ulici, míří do hospody. Do hospody se netěší, povoluje si červený šátek a na chvíli mu prolétne hlavou myšlenka, že by se přece jen mohl vrátit ke své ženě, posedět se sousedy, nechat den plynout, seřezat preventivně děcka a do práce jít ráno střízlivý. Velmi silně dokonce zatouží po jakési harmonii, líném odpoledni, táhnoucí se neděli. Ale co. Co doma. Co se ženou. Co se sousedy. Ale co také v hospodě. Na chvíli se mu zdá, že zaslechne vyhrávat nedělní muziku, protivné vrzání flašinetu a drkotání vyjeté harmoniky. Znělo to všechno hrozně vzdáleně, nelidsky. Stejně jako byl vzdálený tento den.

Proklatá žízeň, člověk si nemůže pomoci, řekne si. Snad nemusel být na Františku tak hrubý, ale nemůže se ovládnout. Pořád jen peníze, peníze, peníze. Peníze a pití, které ona neustále připomíná, jako by toho neměl dost sám. Sám, je na to všechno sám. Dneska bude sedět sám. Cítí, že dnes mu pití nezvedne náladu, nepřidá se k veselým zpěvákům a nebude bouchat sklenicí o stůl. Bude mít zlou, chmurnou opici. Tato neděle mu něco dluží. Celý, stále cosi slibující, svět mu něco dluží i s úroky. Splátka ani výhodné úroky však nepřichází. Dávají si načas. Místo toho připlouvají do jeho života rány. Otrocká práce a nedostatek všeho. Kde je radost, proč nezbyla i na Augustina? A proč nezbyla na jeho ženu, jíž trčí zpod haleny žebra, jako hrábě ze sena?

Augustin vyhlíží svět, jenž má přispěchat s pytlem plným radosti a jako mávnutím kouzelného proutku zařídit, aby se měli s jeho starou lépe. Kdyby byl onen pytel k dispozici, jistě by se tam našlo i kousek radosti pro jeho věčně nakyslou ženu. Ženu, které není nic dobré, které není nic svaté, ženu, která nemá ke svému muži žádnou úctu a zesměšňuje jej. Ale pytel je prázdný.

ný a děravý. A kde by asi svět tyto pytle hojnosti měl brát a proč by je měl dávat zrovna jemu, vysmála by se mu jeho žena, kdyby mu viděla do hlavy. Proč čekáš, že zrovna tobě se povede dobře, ptala by se. Buď rád, že jsi ještě naživu.

Zimmermannem projíždí prudká vlna nevole, zmáhá ho pocit křivdy a hlavu má plnou čertů. Kope do kamene, mívá lidi, smeká čepici a povoluje šátek, až mu nakonec spadne na zem a on ho s láteřením sbírá a uvažuje zpátky na krk. Nejradši by se na něm oběsil. Sleduje ženu, která kráčí před ním, má rozložitě boky a tučná záda, kolébá se jako kachna, jako mlynářka, kterou kdysi znával. Rozšafná a opatrná na peníze. Prostorná, jako když stojíte sami na louce.

Veškerý její přívětivý tuk jednoho dne rozmaširovalo mlýnské kolo. Při jedné nešťastné bouřce ji nelítostně strhlo mezi své lopaty a převalovalo ji skrz ty lopaty, jako by se nejednalo o krásné tučné narůžovělé lidské tělo, ale o hromadu hnoje. Nikdo to vytrvale pracující kolo nedokázal zastavit. Otáčelo a neústupně lámalo údy nadýchané mlynářky, dokud s ní zcela neskoncovalo.

Aby lidé dokázali vylovit ztěžklé tělo mlynářky a tělo jejího syna, jenž za ní skočil, potřebovali šest silných chlapských rukou. Když je vytáhli, odvraceli zrak. Hrůza se podívat. Kde je ta krásná mlynářka se širokými boky? Proč je tady žok nalitý vodou, bez krásy a podoby? Tučné mlynářky mají umírat v peřinách, obklopené zdrcenými příbuznými, obložené sedmi-kráskami a klokočovými růženci, zalité sluncem, slávou a věčností. Jejich těla se mají důstojně vznést do výšin s nadpozemským dobrým úsměvem, a ne připomínat plesnivý a zteřelý pytel na brambory nebo kdejakého chudáka, který právě natáhl bačkory uprostřed své vlhké chalupy. Táhl ji do komory a tichnoucí

voda, metající ještě před chvílí vzteklou pěnou, smývala z říčních kamenů svou vinu.

MLčky plakala a litovala. Nemohla si pomoci. Jednou za čas to na ni přišlo a ničila, co se dalo, dokud se nevybouřila, dokud se nevzrušila tak, aby si mohla v doznívajících křečích zase na pár let odpočinout. Stačila jedna krátká silná letní bouřka, aby se stalo neštěstí, které zlomilo mlynářce vaz, mlynáři duši a jejich synovi všechny končetiny. Zimmermann pak chodil po krajině a vyprávěl lidem o neštěstí. Chtěli vědět podrobnosti. Chtěli vědět, zda kolo rozemlelo opravdu všechno.

Zimmermann neví, co přesně se dělo, než ji pohltila vodní tlama. Jak se dostala tak blízko ke kolu? Vždycky si dávala pozor a děti měly zákaz se k němu přiblížit víc než na několik metrů. Hádala se občas kvůli tomu s mlynářem, který jí vyčítal, že děti odvádí od řemesla. Mlynářka vládla mlýnu pevnou rukou, ale bála se ho. Je tak velký, o tolik větší než já, dívala se na rozlehlé hlučící stavení. Voda umí léčit i zabíjet, říkala. Čeká na váš strach jako zpozornělý pes.

Vysoký modrooký muž doputuje konečně do hospody. Jako první si poroučí kmínku. Pak pivo, kmínku, pivo, kmínku. Sedí sám, hledí do davu. Před očima se mu míhají křiklavé šaty vyšňořených dělnic. Šaty září na celou hospodu, jako skleněné kamínky z poutě, a snaží se dělat, že nejsou z laciných a ohavných materiálů. Chtějí vyvolat dojem, že jsou to krásné šaty určené pro nadějeplnou a sváteční chvíli. Dělnice si najdou své dělníky a povedou s nimi mizerný hnusný život plný houkání továrních komínů, půtek a vřiskání hladovějících dětí. Jaké krásné vyhlídky čekají tyto ubohé ženy nacpané do nevkusu, křepčící při odrhovačkách plných dvojsmyslů. *Mařenko, těš se! Pepíčku, načpak?*

Přišly sem, aby si vyhlédly svého nahrbeného chlapa, který je jednou umoří, ale i tak to stojí za to. Obléct si šaty, tančit, pít a smilnit, dokud si ještě můžete namlouvat, že život se může stát jednou velkou nedělí. *Mařenko, těš se! Pepičku, načpak?*

Flašinet ryčí a chlapi se překřikují, pobíhají po hospodě jako splašení psi, chtivě cení zuby, cinkají láhvemi, chytají se v bocích. Augustin se ztrácí v ryku a zpíjí se do němoty. Sedí sám. Nemá s kým sedět a nikdo s ním ani sedět nechce. Není to dobrý kumpán. Ze smíchu přejde v klení, z klení ve smích, to nepřináší velký pocit družnosti. A tak sedí, hledí do láhve a pracuje na tom, aby nevystřízlivěl. Takovou bolest by nevydržel. Je před ním nový týden a je třeba se na něj řádně připravit. Mírná opilost mu vydrží ještě zítra, pak vystřízliví, chvíli to vydrží, ale jen tolik, aby ho bolest nezničila, potom se sem staví znova. Františka to pochopí, je to rozumná ženská, ví, že od něj stejně nemůže nic lepšího čekat. Týden je nevypočitatelný. Není možné ani určit, jak bude týden dlouhý.

Když konečně propije všechny peníze, s úlevou zaplatí a vyklopýtá do ulic. Ještě předtím se pro svou výšku bouchne hlavou o zárubeň. Zakleje, skoro upadne. Chvíli zpomaleně máchá rukama ve vzduchu, než srovná balanc.

Trmácí se tmavými ulicemi a míjí elegantní siluety továrních komínů. Připomínají nóbl cigarety balené v tenoučkém papíru, které Zimmermann rozhodně nikdy kouřit nebude. Přísně pravoúhlé klasicistní ulice Karlína se vlní a proplétají jedna do druhé. Augustin skutečně chvíli netuší, kde je. Špicuje uši, ale marně. Cesty jsou podezřele rozlehle a přitom zavřené. Ocitl se v bezvýchodném labyrintu, plném slepých ulic a falešných vývodů, z nichž se každý uzavře právě ve chvíli, kdy

chcete ven. Kolem hlavy mu proletí můra, kdesi šustí krysy. Chvilí se mu zdá, že slyší šumění přístavu, ale je od něj příliš daleko. Augustin odhání myšlenku, že se pohybuje na vodě, a štrachá v kapse lulku. Musí si zapálit. Tohle není normální. Natáhne smrad z laciného tabáku a zvedne se mu žaludek. Neprojel tudy teď vlak? Zastavuje se, poulí oči do tmy, opírá se o nějakou zeď. Má uvnitř rozdrásanou hlavu a nad okem ho tlačí silná bolest. Že radši nezůstal v hospodě. Tam je alespoň bezpečno. Karlín je zbytečně prostorný, na člověka z toho jde tíseň a slyší divné věci.

Podlamují se mu kolena a cítí se velice unavený, nejraději by si někde zdříml, ale to by zas bylo řevu, kdyby ho tady ráno někdo viděl. Františka by se pomínula. „Děti, podívejte se na svého otce, spí na ulici jako prase.“ To nemá zapotřebí poslouchat.

Něčeho by se napil, v ústech mu hoří jako v pekle. Jako v ohnivé peci některého z těch příšerných stavení s vysokými černými štíhlými a stále čoudícími komíny. Konečně stojí před domem. Okna jsou ucpaná hadry, aby do nich netáhlo, na dvorku spí slepice nafouklé jako baňky. Barabizna, do níž je lepší chodit za tmy. Proklatý nájemní dům. Bere za kliku a zakopává o džber. Kлеje a přemýšlí, kdo to udělal. Dochází k závěru, že na něj džber nastražila jeho žena. Chce z něj udělat mrzáka, to by se jí tak líbilo. Lomcuje chvíli klikou, a když zjišťuje, že je otevřeno, vpadá dovnitř. Nabírá vodu do hrstí, srká, povoluje šátek u krku a svalí se na slamník.

„Nedělejte, že spíte,“ zařve do ticha. Má potřebu zjednat si respekt. Je pracující muž a otec a jeho žena se válí, i když by měla pracovat, a jeho děti spí, i když by jí měly pomáhat.

Nikdo nereaguje. Každý podnět by ho mohl vybudit a Františka musí zítra pracovat. Ke knoflíkům si přibra-

la správký šatů a musí se otáčet. Kdyby odpověděla, její muž se rozzuří a bude dělat bordel do rána. Na to číhá, to chce. Upustit páru. Ani hodiny strávené pitím neuhasily jeho zlost. Augustin chvíli sedí, převaluje olepený jazyk v hubě, hlavou mu víří myšlenky, mhouří oči jako kuna. Panenky mu neklidně běhají sem a tam, snaží se cosi zachytit. Ani sám neví co, a přesto si je jistý, co by to mělo být. Nakonec ho přemůže únava a také se mu začíná dělat zle od žaludku. Lehne si a začne škytat. To všechny ruší. Děti zatínají ruce v pěst, ze všech sil zavírají víčka a chtějí spát. Studená podlaha je bodá do ledvin. Místnost se naplňuje opileckými výpary a opilcova žena má rudo před očima. Kouše se do ruky. Nakonec se však asi po půl hodině Bůh smiluje a on zaškytne naposledy a začne chrápat. Jemně zvlněné kopce přitom tiše obemykají Karlín a foukají do rozpálených ran nekončící noci.

Nad předměstím se trhá zlatý úsvit a Augustin se plouží do práce. Zarudlé oči ho řežou, v ústech má jak v kanále. Rachotí povozy, služby spěchají na trh, kovoví mravenci na svá staveniště. Hospodyním občas vypadne z košíku vejce, zelenina nebo se vycmrndá mléko. Tuhle nějaká žena nese husu v košíku. Huse trčí krk jako dlouhý úhoř. Vodního hada Zimmermann ještě nikdy nechytil. Tajemný slizký predátor, který si dokáže podmanit vody a na chvíli i souš, se mu zdaleka vyhýbal. Úhoře Zimmermann, překračující teď zbytky potravin, nepřemůže, toho si nezaslouží. Po včerejšku je mu, jako kdyby ho někdo pleskl mokrým hadrem po hubě. Někde v dálce sekavé smyčce fázují Zimmermannovy kroky, údery do tympánů nahrazují tlukot srdce. Na Rakouské císařství přitom neochvějně shlíží šetrný Franz Josef, jenž si neví rady se svou čím dál

vychrtlejší ženou a jehož knír a uniforma vystřídaly prázdnou tykev Ferdinanda I. Dobrotivého, obdivovatele technického vývoje a vášnivého botanika.

Ve mlýně panuje obvyklý shon, stárek se snaží, je připravený se ztrhat, lidé přijíždějí, odjíždějí, shazují a nakládají pytle. Přijíždí chalupník, na trakaři několik pytlů, stárek vše důležitě diriguje. Augustin jeden pytel zvedá, prohýbá se a pocituje únavu z včerejšího dne. Po tváři mu stéká ulepený pot, povoluje si šátek. Kráčí přes dvůr a na chvíli se zastavuje. „No tak, hni sebou,“ ozve se někde z útrob čertovského rámusu v jeho hlavě. Pytel váží snad sto tun, má pocit, že má na zádech naloženého sebe samého.

Od Vltavy k němu doléhá pokřikování vorařů, zničehonic shazuje pytel ze zad na zem, ten bouchne o hlínu a chalupník poděšeně běží ke svému majetku. „Co to děláš, blázne, myslíš si, že v tom neseš kočky na utopení?“ Přibíhá snaživý tovaryš Antonín a cosi se snaží vysvětlovat a zachraňovat situaci. „Vypadni,“ syčí. „Ráčí odpustit, pane, pytel odnesu sám.“ Chalupník nespokojeně bručí. „Ty táhni do strojidla,“ přikáže Zimmermannovi. Augustin poslušně táhne do strojidla, je mu to jedno, je tam klid a nemusí s nikým mluvit. Co mu ale vadí..., že si na něj otvírá hubu mladší tovaryš. Až bude příhodná chvíle, rozbije mu ji.

Mlčky vypírá černou pšenici. Třídí ji, nabírá trhavými pohyby do cezáku na prosušení. Vzadu troubí a fázíje hrozivý orchestr, celá armáda nástrojů, průvod mužů s kovovými vázkami na klopách fraků. Na chvíli má pocit, že zahlédl chlapa v cylindru se žlutýma očima a kovovýma rukama, jak kýve kyvadlem a dívá se na něj, na Augustina. *To ten prokletý Karlín plný šrotu.*

Zimmermannova situace není optimální. Nemá na nájem. Včera propil poslední peníze, co mu žena půjčila. Zítra přijde Kučera vymáhat nájem za kvartál. Jako kdyby ho snad měl z čeho zaplatit. Františka o ničem neví, začal by obvyklý řev o tom, že mohli zůstat ve Viničních Horách a že se musela zbláznit, když s ním šla sem. Byl to její domov, který jí vzal. Augustin jí vzal ostatně úplně všechno. Tam bylo víno, pole, potok, Vídeňská silnice, Pražáčka a potenciál, jenž vycházel od Stomeových. Kdo mohl vědět, že Karel Hartig, syn panského mlynáře, si vezme Stomeovu dceru a stane se starostou, jenž postaví nové město plné příležitostí, a přes kopec se tam z Karlína lidé jenom pohrnou, zatímco Zimmermann přes ten samý kopec utíkal před zatuchlou nebezpečnou osadou plnou klepů a slídících očí a uší, které ho sledovaly a porovnávaly s nebožtíkem Sýkorou.

Jeho bláznivá žena se v Karlíně bojí, vadí jí lodě, vlaky, továrny, má pocit jakési hrozby, myslí si, že ve Vltavě plují ryby na klíček. Jednou vyplivne Rustonka obludu, která nás rozseká na kusy sešroubovanými pařáty, říkává. Kdybys nebyl líný blázen, mohli jsme se mít líp, žít se poctivě. Mít klid.

Kdo tehdy mohl vědět, že malá obec oplývá stavebním kamenem a pískem a jednou se sem pohrnou davy a zběsilým tempem vznikne nové město s bohatou výstavbou. Kdo tehdy mohl vědět, že kdyby ještě chvíli počkal, možná by se jim tam dařilo, protože z bývalé usedlé viniční obce, na niž dohlížely z jedné strany Hora šibeniční a z druhé Vítkov, jako zvedlá břicha žižkovských bohů, se stane tepající živoucí místo plné příležitostí, Královské Vinohrady. „K čertu s tím, všude chodím pozdě,“ mumlá si Zimmermann pro sebe. Zase to vyžerou jiní, ale co se dá dělat, kdo to tenkrát mohl vědět.

Rozhoduje se, že zajde za kameníkem. Ten má peněz dost, má živnost a peníze, to se dnes poštěstí málokomu. Musí mu půjčit. Je to uznalý člověk. Půjčit Augustinovi, to je jeho řádná povinnost. Ne všichni mají živnost, a už vůbec ne v této době. Takoví živnostníci by se měli revanšovat dělníkům vstřícností. Kameník moc dobře ví, jak na tom jsou a co se jim stalo. A koneckonců byli přátelé. Kdysi.

Zimmermann lomcuje odpadem a na chvíli je téměř spokojený, jak to hezky vymyslel, půjčí si peníze, zaplatí nájem... a co. A nic. Stále ještě dluží v hospodách. Je na tom hůř než kdejaký čeledín. A je koneckonců něco jiného než čeledín? Ano, je, přece je obchodník. Má nárok na vídeňské řízky k nedělnímu obědu. Jen škoda že se okatá sametová telata, z nichž by někdo šťavnaté řízky vonící přepuštěným máslem naporcoval, ukrývájí kdesi ve vzdálených krajinách, které nikdy nepozná. Vesele spásají horskou trávu na alpských pastvinách a zbůhdarma krmí huby ničemným zbohatlíkům, kteří neumí nic jiného než spekulovat s akciemi. Z rozjímání ho vyruší Petr. Poroučí mu, aby pomohl Pavlovi nakládat. Augustin mrskne odpadem o zem. „Vím sám nejlíp, co mám dělat.“ I tak se ale nechá dirigovat od mladšího tovaryše. Je to k smíchu. Nakládá pytle a přestává vnímat čas. Uši má plné vosku. Myslí na to, jak se ve čtyřicátém osmém bombardovaly staroměstské mlýny, a má za to, že by se to mělo opakovat.

Zatímco Augustin nakládá pytle na šlachovitá záda a zatíná sanice, Františka vztekle práská nádobím. Slyší řev z pavlače. Doufá, že u ní nikdo nezaklepe. Jestli včera někoho její muž vzbudil, může se stát, že někdo přijde rozdávat rozumy a tvářit se účastně, bude ji litoval, pomlaskávat, uhlazovat si vlasy pod šátkem a číhat